

ΕΚΤΕΝΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΥ ΕΡΓΟΥ

Κωδικός Έργου: 22.1.10 (Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης)

A. ΤΙΤΛΟΣ

Μελέτη των διαδικασιών παραγωγής της επιστημονικής-ακαδημαϊκής γνώσης: από τη μονοεπιστημονικότητα στη διεπιστημονικότητα των πανεπιστημιακών σπουδών.

B. ΣΤΟΧΟΣ

Η παρούσα ερευνητική πρόταση στοχεύει στο να επικεντρωθεί στις μεταλλαγές της γνώσης και των κοινωνικών της χρήσεων και συνεπειών. Σκοπός της προτεινόμενης μελέτης είναι η μελέτη των εξελίξεων σε επίπεδο επιστημονικής-ακαδημαϊκής διαδικασίας, εστιάζοντας στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση και στη σύνδεσή της με τα ευρύτερα κοινωνικά, πολιτικά, οικονομικά και πολιτισμικά πεδία.

Πιο συγκεκριμένα στόχοι της παρούσας πρότασης είναι:

- A. η διερεύνηση και τεκμηρίωση των μεταλλασόμενων νοηματοδοτήσεων της κοινωνικής σημασίας της (πανεπιστημιακής) γνώσης με έμφαση στη μεταλλαγή της ακαδημαϊκής λογικής σε εργαλειακή, με επιφανόμενο την μετατόπιση από την ακαδημαϊκότητα στον επαγγελματισμό
- B. η διερεύνηση και τεκμηρίωση των δυνατοτήτων μετεξέλιξης της ακαδημαϊκής διαδικασίας δηλαδή αλλαγής του τρόπου παραγωγής και μετάδοσης της γνώσης ή διαφορετικά το πέρασμα από τη μονοεπιστημονικότητα στην διεπιστημονικότητα.
- Γ. η ανάλυση των συνεπειών των μεταβολών αυτών σε επίπεδο εκπαίδευσης και εκπαιδευτικής πολιτικής και η σημασία τους για το Πανεπιστήμιο.

Γ. ΠΕΡΙΛΗΨΗ (A+B+Γ= 1 σελίδα)

Το Πανεπιστήμιο στις μέρες μας δέχεται ισχυρές πιέσεις με στόχο την αλλαγή της φιλοσοφίας του, της οργάνωσης της γνώσης (παραγωγή και διάχυση) και της λειτουργίας του. Ουσιαστικά τίθεται το ζήτημα της αναδιατύπωσης του ρόλου του ως κοινωνικού θεσμού.

Ένας στόχος των πιέσεων είναι η μετατόπιση της σημασίας της γνώσης προς περισσότερο εργαλειακές προοπτικές που τονίζουν την οικονομική της πρωτίστως χρηστικότητα. Αυτό που συνήθως ονομάζεται επαγγελματοποίηση των σπουδών.

Ο στόχος αυτός συνδέεται με έναν δεύτερο που αφορά τη θεωρητική σύλληψη της γνώσης, όπου η περιπλοκότητα της πραγματικότητας μετατοπίζει το ενδιαφέρον από τις μονο-επιστημονικές στις διεπιστημονικές αναζητήσεις.

Είναι προφανές ότι εδώ σκιαγραφούνται τρία επίπεδα έρευνας και ανάλυσης. Πρώτον, το θεωρητικό που αφορά την παραγωγή της γνώσης, τη διάχυσή της και την κοινωνική της αξία, Δεύτερο, τις πολιτικές συγκρότησης και προώθησης της νέας αντίληψης για τη γνώση. Τρίτον, το θεσμό (πανεπιστήμιο) που είναι το αντικείμενο που δέχεται τις πιέσεις των δύο προηγούμενων επιπέδων.

Η συγκρότηση και παρουσίαση ενός αναλυτικού σχήματος που θα μπορούσε να ερμηνεύσει τις μεταμορφώσεις της σχέσης «πανεπιστήμιο και γνώση» και τις επιπτώσεις τους στο κοινωνικό πεδίο αποτελεί το στόχο της παρούσας ερευνητικής πρότασης.

Δ. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ (μέχρι 10 σελίδες)

1. Σημερινή γνώση στο θέμα

Ένας όρος που εισάγεται στο λεξιλόγιο των Διεθνών Οργανισμών μετά το 1990 για να χαρακτηρίσει ιδιαίτερους και διακριτούς κοινωνιακούς τύπους είναι η Κοινωνία της Γνώσης. Ο όρος «Κοινωνία της Γνώσης», τον οποίο για πρώτη φορά χρησιμοποίησε ο Αυστρο-Αμερικανός Peter Drucker (2006) το 1969, εμφανίστηκε παράλληλα με τους όρους «Κοινωνίες της Μάθησης» και «Διαβίου Εκπαίδευση για όλους», γεγονός που δεν πρέπει να θεωρηθεί τυχαίο (Unesco, 2005:20). Η μεταβολή που επήλθε στην κοινωνική δομή ήταν τόσο ριζική που ένας σημαντικός στοχαστής, ο E. Hobsbawm, να χαρακτηρίσει την περίοδο αυτή ως σημείο καμπής και ρήξης με το παρελθόν (1995:428-429).

Ως απόρροια των αλλαγών αυτών, νέες έννοιες εμφανίζονται όπως εκείνη της διεπιστημονικότητας. Ο όρος διεπιστημονικότητα (interdisciplinarity) σημαίνει, σύμφωνα με τον Nicolescu (2002:43), την προσπάθεια σύνθεσης γνωστικών μεθόδων από διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους που μπορεί να οδηγήσει στην ανάδυση νέων επιστημών. Διαφέρει από την πολυεπιστημονικότητα (multidisciplinarity), η

οποία προϋποθέτει τη συνεργασία των επιστημονικών κλάδων, χωρίς όμως να επιδιώκεται η συγχώνευσή τους.

Υπάρχει και ο όρος υπερεπιστημονικότητα, ο οποίος δηλώνει την ένωση των επιστημών με τη διάλυση των ορίων μεταξύ τους (Vaideanu,1983:22). Κατά τον Nicolescu (2002:46) η μονοεπιστημονικότητα, η πολυεπιστημονικότητα, η διεπιστημονικότητα και η υπερεπιστημονικότητα αποτελούν τέσσερα βέλη που εκτοξεύονται από το ίδιο τόξο: το τόξο της γνώσης¹.

1.2. Διεπιστημονικότητα και Διεθνείς Οργανισμοί.

Μεγάλοι Διεθνείς Οργανισμοί όπως η Ουνέσκο, η Παγκόσμια Τράπεζα, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου και ο ΟΟΣΑ, πιέζουν για την υιοθέτηση της διεπιστημονικότητας, με κύριο, όχι όμως αποκλειστικό αποδέκτη τα πανεπιστήμια. Οι Οργανισμοί αυτοί έχουν αναχθεί σε σημαντικούς «παίκτες» στο σύγχρονο κόσμο σε θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής και –όπως επισημαίνει ο Τσαούσης (2007:25)- μπορούν να επηρεάσουν την εθνική εκπαιδευτική πολιτική με τη δημιουργία ενός κλίματος που αφορά την οργάνωση, το αντικείμενο και τη λειτουργία της εκπαίδευσης. Εφόσον η προώθηση της διεπιστημονικότητας περιλαμβάνεται στην «έντονη δραστηριότητά τους», η εθνική εκπαιδευτική πολιτική ήταν επόμενο να ανταποκριθεί στην πρόκληση αυτή.

Η Ουνέσκο που αποτελεί τον καθ' ύλην αρμοδιότερο Διεθνή Οργανισμό σε θέματα προώθησης θεμάτων εκπαίδευσης σε παγκόσμιο επίπεδο, ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη διεπιστημονικότητα. Το 1968 ξεκίνησε το Πρόγραμμα: *Διδασκαλία της Επιστήμης μέσα από τη Συγχώνευση* (The Integrated Science Teaching Programme) και περιλάμβανε εκδόσεις, εργαστήρια, συμβουλευτικές υπηρεσίες και πιλοτικές εφαρμογές στα κράτη-μέλη (UNESCO,1971). Μια σειρά από συναντήσεις έλαβαν χώρα στη Βουλγαρία το 1968, στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής το 1973 και στην Ολλανδία το 1978. Σε αυτές καταβλήθηκε προσπάθεια να αποδοθεί η σημασία της έννοιας «Συγχώνευση» (integration) σε συνάρτηση με το πώς αυτή γίνεται αντιληπτή παγκοσμίως. Μέχρι το 1990 είχαν εκδοθεί έξι τόμοι που αφορούσαν το Πρόγραμμα αυτό. Ο όρος «Διεπιστημονικότητα» αντικαθιστά τον όρο «Συγχώνευση» μετά το 1980, όταν δόθηκε έμφαση στην προσαρμογή της επιστήμης

¹ Η ύπαρξη των εννοιών αυτών δείχνει πως ακόμη δεν έχει οριστικοποιηθεί ο νέος αυτός τρόπος παραγωγής γνώσης και διδασκαλίας, αλλά εξακολουθούν να γίνονται ζυμώσεις που θα του δώσουν μια συγκεκριμένη μορφή.

και τεχνολογίας στις ανάγκες της καθημερινής ζωής και στην ανάπτυξη της κοινωνίας.

Στην προσπάθεια διασαφήνισης του όρου, σταθμός υπήρξε ένα διεθνές συνέδριο για τη διεπιστημονικότητα στη Γενική εκπαίδευση², το οποίο διεξήχθη στα Γραφεία της Ουνέσκο στο Παρίσι από 1 έως 5 Ιουλίου 1985. Στο συνέδριο αυτό υπογραμμίστηκε το γεγονός πως η αντίληψη για την οντολογική ενότητα των επιστημών - μετά τις ανακαλύψεις της επιστήμης και τεχνολογίας το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα- μετατράπηκε σε πεποίθηση, με αποτέλεσμα να τεθεί η επιστημολογική βάση της διεπιστημονικότητας (D'Hainaut,1985:25).

Στις 9 Οκτωβρίου του 1998 μια Παγκόσμια συνδιάσκεψη για την Ανώτατη Εκπαίδευση διεξήχθη στο Παρίσι με θέμα: *Η Ανώτατη Εκπαίδευση στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα: όραμα και δράση*. Και στην περίπτωση αυτή τονίστηκε η σημασία της Εκπαίδευσης για την κοινωνικο-πολιτική και οικονομική ανάπτυξη. Στα συμπεράσματα μάλιστα της συνδιάσκεψης περιλαμβάνεται και η ανάγκη να ενισχυθεί η διεπιστημονικότητα, καθώς αποτελεί μια λύση σε προβλήματα που πλήττουν σήμερα την ανθρωπότητα, όπως στην περίπτωση της συνεργασίας των φυσικών και ανθρωπιστικών επιστημών για την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων (Unesco,1998:3).

Από το 2002 η Ουνέσκο έχει αναλάβει τις εξής πρωτοβουλίες: το Παγκόσμιο Φόρουμ για τη Διασφάλιση της Ποιότητας (Global Forum on International Quality Assurance) και την πρωτοβουλία «Πιστοποίηση και Αναγνώριση Προσόντων» (Accreditation and Recognition of Qualifications) (Unesco, 2002). Και στις δύο περιπτώσεις η διεπιστημονικότητα συνδέεται με την ποιότητα και προτείνονται τρόποι για να διασφαλιστεί από τα πανεπιστήμια. Το 2003 στις 23-25 Ιουνίου στο τελικό κείμενο της Επιτροπής της Ουνέσκο για την ποιότητα στην Ανώτατη εκπαίδευση σημειώνεται:

«..Η διεπιστημονικότητα πρέπει να προωθηθεί γιατί συμβάλλει στην ποιότητα της διδασκαλίας και προσφέρει ένα πεδίο για αλληλεπίδραση ανάμεσα στις επιστήμες. Ειδικά σήμερα που ο μεγάλος αριθμός των φοιτητών επηρεάζει αρνητικά την ποιότητα της διδασκαλίας και οι πόροι χρηματοδότησης μειώνονται, η διεπιστημονικότητα αποτελεί μια απάντηση. Επιπλέον, η διεπιστημονική έρευνα είναι η καταλληλότερη για την αντιμετώπιση των αναπτυξιακών προβλημάτων (Unesco,2003:5)».

² Ως Γενική Εκπαίδευση ορίζεται η εκπαίδευση που αρχίζει από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και τελειώνει στο προπτυχιακό στάδιο.

Ενδιαφέρον για τη διεπιστημονικότητα από τη δεκαετία του '70 εκδήλωσε και ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). Ο ΟΟΣΑ από την εποχή που πρωτοεμφανίστηκε ως Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας μέχρι σήμερα, χαρακτηρίζεται, όσον αφορά τον εκπαιδευτικό τουλάχιστον τομέα, από ευελιξία, προσαρμοστικότητα και διορατικότητα σχετικά με τη συγκρότηση και τις λειτουργίες του, στις νέες κάθε φορά συνθήκες που εμφανίζονται σε διεθνές επίπεδο.

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του, έχει αναλάβει από κοινού με την Ουνέσκο (Unesco/OECD,2005) μια πρωτοβουλία με την ονομασία: Οδηγίες για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στις Διασυνοριακές Δραστηριότητες των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης (Guidelines on Quality provision in cross-border Higher Education Activities). Οι δύο αυτοί Οργανισμοί παρατηρούν πως η διεπιστημονικότητα συμβάλλει στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα να προστατεύεται αυτός που μαθαίνει (learner protection). Περιλαμβάνεται μάλιστα η παρατήρηση πως ο προηγούμενος όρος μπορεί να αντικατασταθεί από τον όρο: προστασία του καταναλωτή (consumer protection). Αυτό δεν πρέπει να προκαλεί απορία, αφού: η εκπαίδευση έχει μετατραπεί σε ένα αγαθό που πουλιέται στην αγορά της γνώσης (Shumar, 1997 στο Jarvis, 2001: 8).

Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ) που περιλαμβάνει περί τα 145 κράτη. Ως μετεξέλιξη της GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) ενδιαφέρεται για την εκπαίδευση την οποία θεωρεί παρθένα αγορά που προσφέρεται για ιδιωτικοποιήσεις και πλήρη φιλελευθεροποίηση (Σταμέλος, 2000:18). Ανάμεσα στις 23 συμφωνίες που έχουν υπογράψει τα μέλη του, μια συμφωνία δεσμεύει τη χώρα μας σε σχέση με την εκπαίδευση: η GATS (General Agreement on Trade and Services). Η συγκεκριμένη συμφωνία αναφέρεται στην πλήρη απελευθέρωση της αγοράς των εκπαιδευτικών υπηρεσιών, ώστε η εκπαίδευση να συμβάλλει στην προώθηση της παραγωγικότητας της οικονομίας. Ένας τρόπος για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι:

«η ανάπτυξη διεπιστημονικών δομών και προγραμμάτων που θεωρούνται πως σχετίζονται με τις νέες τάσεις που έχουν εμφανιστεί στην αγορά, στις επιστήμες και την κοινωνία. Έτσι, θα βελτιωθεί η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, οι κυβερνήσεις θα ξοδεύουν λιγότερα χρήματα και τα πανεπιστήμια θα γίνουν πιο ανταγωνιστικά με αποτέλεσμα να προσελκύουν ξένους φοιτητές και κεφάλαια» (World Trade Organization, 1998:3).

Η διεπιστημονικότητα προωθείται και από την Παγκόσμια Τράπεζα. Σε μια σχετικά πρόσφατη μελέτη (Salmi,2002:12) που έγινε για λογαριασμό της Παγκόσμιας Τράπεζας, δίνεται έμφαση στο ρόλο που καλείται να διαδραματίσει το πανεπιστήμιο, ιδιαίτερα για τις αναπτυσσόμενες χώρες, στην οικονομική ανάπτυξή τους. Οι συμβουλές που πρέπει να υιοθετήσουν αυτές οι χώρες, αν θέλουν να βγουν από τη φτώχεια, είναι να αλλάξουν την οργανωτική δομή των πανεπιστημίων τους. Και αυτό θα γίνει, αν η έρευνα προσανατολιστεί προς την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων που έχει ανάγκη η αγορά, και σταματήσει η διάκριση μεταξύ βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας, αφού θα παραμείνει μόνο η εφαρμοσμένη. Για την ευόδωση αυτών των προσπαθειών προϋπόθεση είναι η διεπιστημονικότητα και η παράλληλη απομάκρυνση από το παραδοσιακό μονοεπιστημονικό μοντέλο έρευνας. Οκτώ χρόνια νωρίτερα, ο Gibbons (1994:8), είχε παρατηρήσει: *η διεπιστημονικότητα είναι αναγκαία, διότι έτσι η έρευνα πάει να αναζητά την αλήθεια ως αυτοσκοπό και συνδέεται με τις ανάγκες της αγοράς και της κοινωνίας.*

Στον Gibbons, μάλιστα, η Παγκόσμια Τράπεζα είχε αναθέσει να ετοιμάσει μια αναφορά με τίτλο «Higher Education Relevance in the 21st Century» που θα παρουσιαζόταν στην Παγκόσμια συνδιάσκεψη της Ουνέσκο για την Ανώτατη Εκπαίδευση που έγινε τον Οκτώβριο του 1998 στο Παρίσι (Gibbons,1998). Η αναφορά αυτή ήταν η συνεισφορά της Παγκόσμιας Τράπεζας στη συνδιάσκεψη. Το περιεχόμενό της ήταν η περίληψη του βιβλίου του Gibbons «The new Production of Knowledge», το οποίο μπορεί να εκληφθεί και ως μανιφέστο της διεπιστημονικότητας.

1.3. Ευρωπαϊκή Ένωση και Διεπιστημονικότητα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) το 1992 θεσμοποιεί και επισημοποιεί την Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική μέσω της συνθήκης του Μάαστριχτ, και κυρίως των δύο άρθρων που αφορούν αποκλειστικά την εκπαίδευση (άρθρο 126) και την κατάρτιση (άρθρο 127) (Σταμέλος & Βασιλόπουλος, 2004:64). Σε αντίθεση, όμως, με τους άλλους Διεθνείς Οργανισμούς, η ΕΕ διαμόρφωσε στην πράξη μια δική της εκπαιδευτική πολιτική που ανατρέπει σε μεγάλο βαθμό τον εσωστρεφή χαρακτήρα της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής των κρατών-μελών της (Τσαούσης, 2007:261). Σύμφωνα μάλιστα με την ανοικτή μέθοδο συντονισμού νομιμοποιείται να αναλαμβάνει στον τομέα της εκπαίδευσης πρωτοβουλίες που είναι απαραίτητες για την πραγματοποίηση των στόχων της, όταν τα κράτη-μέλη αδυνατούν να τους

επιτύχουν επαρκώς. Η προώθηση της διεπιστημονικότητας, λοιπόν, από την ΕΕ αποκτά διαφορετική διάσταση από ό -τι συνέβαινε με τους άλλους Οργανισμούς.

Τα επόμενα βήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε μια προσπάθεια δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού χώρου εκπαίδευσης έγιναν μέσω της στρατηγικής της Λισσαβόνας (έναρξη στη Λισσαβόνα στις 23-24/3/2000) η οποία βέβαια αφορούσε τη συνολική πορεία της ΕΕ ώστε μέχρι το 2010 «να γίνει η πιο ανταγωνιστική και δυναμική, βασιζόμενη στις γνώσεις, οικονομία στον κόσμο, ικανή για συνεχή οικονομική ανάπτυξη με μεγάλη κοινωνική συνοχή». Στις συναντήσεις που ακολούθησαν επιβεβαιώθηκε η προσήλωση στη διαμόρφωση μιας εξόχως ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής αγοράς εκπαιδευτικών και ερευνητικών υπηρεσιών που θα λειτουργούν με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια στο πρότυπο της δια-βίου παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση κυρίως των βραχυπρόθεσμων αλλά και μακροπρόθεσμων αναγκών της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει μια σειρά μέτρων και αποφάσεων που αφορούν τα κράτη-μέλη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο και την ίδια την Επιτροπή για την ανάπτυξη της γνώσης στην Ευρωπαϊκή κοινωνία. Σημαντική για την Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ευρώπη είναι και η Ανακοίνωση που υπέβαλε η Επιτροπή το Μάιο του 2006 στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο με θέμα την *Επίτευξη της Ατζέντας Εκσυγχρονισμού των Πανεπιστημίων: Εκπαίδευση, έρευνα και Καινοτομία*, όπου μεταξύ των άλλων σημειώνεται:

« Οι συνέπειες της διεπιστημονικότητας και της υπερεπιστημονικότητας πρέπει να αναγνωριστούν και να ληφθούν υπόψη όχι μόνο από τα πανεπιστήμια και τα κράτη μέλη, αλλά και από επαγγελματικούς φορείς και τα χρηματοδοτικά συμβούλια, τα οποία εξακολουθούν να βασίζονται κυρίως σε παραδοσιακές αξιολογήσεις, δομές και χρηματοδοτικούς μηχανισμούς που άπτονται ενός μόνο επιστημονικού κλάδου» (European Commission, 2006:10).

Το ενδιαφέρον της ΕΕ για τη διεπιστημονικότητα καταδεικνύεται και από το γεγονός πως τη θεωρεί έννοια-κλειδί για την προώθηση της επιστημονικής έρευνας και την ενίσχυσή της έναντι των ανταγωνιστών της. Δημιούργησε μια σειρά Οργανισμούς Επιστημονικής και Τεχνολογικής Συνεργασίας, όπως το Εξωκοινοτικό Ερευνητικό Πρόγραμμα (FES), η Ευρωπαϊκή Συνεργασία στον Τομέα της Επιστήμης και της Τεχνολογίας (EUREKA), το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας (ERC) κ.λ.π. Οι Οργανισμοί αυτοί όχι μόνο προωθούν τη διεπιστημονικότητα αλλά τη θέτουν και ως

κριτήριο για τη χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων. Συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας –ανάμεσα στα κριτήρια- ορίζει:

«ειδικά προωθούνται προτάσεις διεπιστημονικής φύσης που διαπερνούν τα σύνορα των διαφόρων γνωστικών αντικειμένων, προτάσεις που σχετίζονται με αναδυόμενους χώρους έρευνας και είναι υψηλού κινδύνου και υψηλού κέρδους (high-risk, high-gain)» (Nagy,2008:12).

Παράλληλα με τις πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διαμόρφωση ενός ευρωπαϊκού χώρου εκπαίδευσης και ειδικότερα της ανώτατης εκπαίδευσης, υπήρξε μια άλλη σημαντική διαδικασία προς αυτή την κατεύθυνση με συνεργασία μεταξύ ευρωπαϊκών κρατών. Αυτή ξεκίνησε με τη συνάντηση των υπουργών Παιδείας της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ιταλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, οι οποίοι εξέδωσαν μια διακήρυξη-με αφορμή την επέτειο εφτακοσίων χρόνων του Πανεπιστημίου της Σορβόνης- για την εναρμόνιση των συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης στην οποία προτείνεται η δημιουργία ευκαιριών για πολυεπιστημονικές σπουδές (Sorbonne Joint Declaration,1998).

Την επόμενη χρονιά συνέρχονται οι υπουργοί Παιδείας είκοσι εννέα ευρωπαϊκών κρατών στην Μπολόνια και υπογράφουν μια Κοινή Διακήρυξη που υπήρξε σταθμός για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ). Στη διακήρυξη αυτή γίνεται λόγος για συγχωνευμένα προγράμματα σπουδών και έρευνας και για την προώθηση της διαπανεπιστημιακής συνεργασίας. Η υπογραφή της διακήρυξης της Μπολόνια θα θέσει σε κίνηση μια ιδιότυπη διεθνή διαδικασία που ονομάστηκε Διαδικασία της Μπολόνια. Οι αλλαγές που εισηγείται η Διαδικασία της Μπολόνια στην Ανώτατη Εκπαίδευση απαιτούσαν επίβλεψη και συντονισμό. Για το λόγο αυτό ορίστηκαν συναντήσεις κάθε δύο χρόνια, που έλαβαν χώρα στην Πράγα (2001), Βερολίνο (2003), Μπέργκεν (2005) και στο Λονδίνο (2007). Κάθε συνάντηση ολοκληρωνόταν με ανακοινώσεις, οι οποίες περιλάμβαναν συμπεράσματα, σκοπούς και οδηγίες. Στα έγγραφα αυτά γίνεται αναφορά στην ανάγκη προώθησης της διεπιστημονικότητας για τη διατήρηση και τη βελτίωση της ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Το γεγονός πως η διεπιστημονικότητα προωθείται από Διεθνείς Οργανισμούς (Unesco, OECD, World Bank) και την Ευρωπαϊκή Ένωση ως ένας νέος τρόπος παραγωγής γνώσης και διδασκαλίας, αποδεικνύει τη σημασία του νέου αυτού Παραδείγματος που έρχεται να συμπληρώσει τον παραδοσιακό τρόπο προσέγγισης της γνώσης. Ο νέος αυτός τρόπος οφείλεται σε:

- επιστημονικούς λόγους που σχετίζονται με την αντίληψη- σύμφωνα με το Nicolescu (στο Ματσαγγούρας, 2002:33)- πως το απλό επιστημολογικό Παράδειγμα της νευτώνειας αντίληψης με τις γραμμικές αιτιώδεις σχέσεις του εγκαταλείπεται και γίνεται πλέον λόγος για ένα μετα-νευτώνειο Παράδειγμα που καλείται να διαχειριστεί την ασυνεχή φύση των πολύπλοκων προβλημάτων που απασχολούν την ανθρωπότητα.
- Κοινωνικούς λόγους, καθώς οι πολίτες ασκούν πιέσεις προς τους ερευνητές να ληφθούν υπόψη και οι δικές τους ανησυχίες για τις επιπτώσεις της τεχνολογίας στην καθημερινότητά τους, με αποτέλεσμα η έρευνα να μην μπορεί να διαχωριστεί από τις κοινωνικές της επιπτώσεις (Hobsbawm, 2006:702).
- Νόμους της αγοράς που αντιμετωπίζουν τη διεπιστημονικότητα ως τον πλέον κατάλληλο τρόπο να προωθηθεί η καινοτομία που θα δώσει το προβάδισμα στον κάτοχο της έναντι των ανταγωνιστών του.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, σε ευρωπαϊκό και όχι μόνο επίπεδο, φαίνεται ότι η διεπιστημονικότητα εφαρμόζεται και έχουν ιδρυθεί αρκετά κέντρα διεπιστημονικής έρευνας. Στην ελληνική πραγματικότητα, το έτος 2006-2007 λειτουργούσαν 142 διεπιστημονικά Προγράμματα σπουδών (σε σύνολο 415) και αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον να ερευνηθεί πώς η καινοτομία αυτή εντάσσεται στις υπάρχουσες δομές του πανεπιστημίου.

2. Ανάπτυξη της μεθοδολογίας του προγράμματος

Η ανάπτυξη της μεθοδολογίας της πρότασης περιλαμβάνει:

- Α. τη θεωρητική τεκμηρίωση της αλλαγής παραδείγματος (κατά Kuhn) της θεώρησης της γνώσης και των πανεπιστημιακών σπουδών, μέσω της συγκέντρωσης, αποδελτίωσης και ανάλυσης της υπάρχουσας εξειδικευμένης διεθνούς και ελληνικής βιβλιογραφίας
- Β. τη τεκμηρίωση των επιλογών και δράσεων των μεγάλων διεθνών και υπερκρατικών οργανισμών που προωθούν το νέο παράδειγμα μέσα από ένα σύμπλεγμα πολιτικών. Αυτό θα επιτευχθεί με τη χρήση της ανάλυσης κειμένου των συγκεκριμένων οργανισμών.
- Γ. την αναζήτηση, ανάλυση και παρουσίαση της αντίστοιχης ελληνικής πολιτικής μέσω της σχετικής νομοθεσίας
- Δ. την εκπόνηση ερευνών πεδίου, οι οποίες θα στοχεύουν, αφενός μεν, στην εφαρμογή της διεπιστημονικότητας στα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών των ελληνικών πανεπιστημίων, και αφετέρου, στην προώθηση της επαγγελματοποίησης των πανεπιστημιακών σπουδών. Τα αποτελέσματά τους, θα μας εφοδιάσουν με υλικό που θα διευκολύνει τη συγκρότηση ενός αναλυτικού

σχήματος για την κατανόηση των τρεχουσών μεταβολών, εξειδικευμένα στην ελληνική πραγματικότητα.

- Ε. Την παρουσίαση ενός ερμηνευτικού σχήματος με βάση τη χρήση αναλυτικών εργαλείων από θεωρητικές εργασίες των Κοινωνικών Επιστημών.

Συνεπώς, η υλοποίηση των μεθοδολογικών επιλογών θα γίνει με την εφαρμογή τεχνικών ποιοτική έρευνας. Όπως προκύπτει από τα παραπάνω θα χρησιμοποιηθούν οι τεχνικές της συνέντευξης, της παρατήρησης και της ανάλυσης περιεχομένου.

3. Σκοπιμότητα, σημασία και συμβολή του προγράμματος

Η συζήτηση για την αλλαγή παραδείγματος και τις συνέπειές της αποτελούν βασικό πυλώνα αναφοράς για την πανεπιστημιακή εκπαίδευση τόσο διεθνώς όσο και στη χώρα μας.

Συνεπώς, είναι σημαντικό και κρίσιμο να υπάρξει, από τη μια, μια συστηματοποίηση των διαφορετικών πτυχών και/ή εκδοχών τόσο της επαγγελματοποίησης όσο και της διεπιστημονικής προσέγγισης των πανεπιστημιακών σπουδών, κι από την άλλη, η εξειδίκευση νέων επιστημών στις συγκεκριμένες επιστημονικές περιοχές.

Παράλληλα, είναι σημαντικό να γίνει ερευνητική προσπάθεια για την κατανόηση από τη μια της θεωρητικής συγκρότησης και της πολιτικής δράσης για την προώθηση των συγκεκριμένων μεταβολών, κι από την άλλη, τον τρόπο υλοποίησης των προηγούμενων

Τέλος, η συγκεκριμένη πρόταση θα μπορούσε να δώσει χρήσιμα εργαλεία σκέψης και χάραξης πολιτικής στις αρχές του Πανεπιστημίου Πατρών που θα μπορούσαν να διευκολύνουν τόσο την εσωτερική πραγματικότητα του ιδρύματος όσο και τη θέση του στον ελληνικό και διεθνή χώρο.

4. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Drucker,P., (2000). *Μετακαπιταλιστική Κοινωνία*. Αθήνα: Gutenberg

Hobsbawm, E., (2006). *Η Εποχή των Άκρων. Ο Σύντομος Εικοστός Αιώνας 1914-1994*. Αθήνα: Θεμέλιο.

Ματσαγγούρας, Η. (2002). *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση. Εννοιοκεντρική Αναπλαισίωση και σχέδια εργασίας*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Σταμέλος Γ, (2000), *Πύλες εισόδου για αναζητήσεις στην Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης: Προοπτικές συγκριτικής ανάλυσης*. Στο Queiroz,J., M., Το σχολείο και οι Κοινωνιολογίες του. Αθήνα: Gutenberg

Σταμέλος Γ και Βασιλόπουλος Α. (2004). *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Τσαούσης, Δ., (2007). *Η Εκπαιδευτική Πολιτική των Διεθνών Οργανισμών*.

Παγκόσμιες και Ευρωπαϊκές Διαστάσεις. Αθήνα: Gutenberg.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

European Commission (2006). *Delivering on the Modernization Agenda for Universities: Education, Research and Innovation*. COM (2006) 208 final. Brussels (10.5.2006).

D' Hainaut, L., (1985). *Interdisciplinarity in General Education*. 1-5 July, Paris, Unesco.

Gibbons, M., (1998). *Higher Education Relevance in the 21st Century*. A paper supported by the World Bank as part of its contribution to Unesco World Conference on Higher Education, held in Paris, France on October 5-9, 1998.

Gibbons, M., et al. (2006). *The new production of knowledge. The dynamics of science and research in contemporary societies*. London: Sage.

Jarvis, P., (2001). *Universities and Corporate Universities*. London: Kogan Page.

Nagy, G., (2008). *ERC Advanced Grant Submission and Evaluation*. Information day for the FP7 ERC Advanced Grant. Budapest, Hungary. 25.1.2008.

Nicolescu, B., (2002). *Manifesto of Transdisciplinarity*. New York: University of New York Press.

Salmi, J., (2002). *Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education*. Διαθέσιμο:<http://www.sitesources.worldbank.org/Education/resources/2-2005-06-08>.

Sorbonne Joint Declaration. *Joint Declaration on harmonization of the architecture of the European Higher Education System*, May 25, 1998.

Unesco (1971). *The Integrated Science Teaching Programme*. 10-12 May, Paris.

Unesco (1998). *Higher Education in the twenty-first century. Vision and Action. Final report of the world conference on Higher Education*. 5-9 October, Paris.

Unesco (2002). *Global Forum on International Quality Assurance, Accreditation and the Recognition of Qualifications*. 17-18 October, Paris.

Unesco/OECD, (2005). *Guidelines for Quality Provision in Cross-Border Higher Education*. First Drafting Meeting. 5-6 April, Paris.

Unesco, (2005). *Towards Knowledge Societies*. Unesco World Report. Paris.

Vaidenu, G., (1983). *Interdisciplinarity in Higher Education*. Bucharest, Unesco/CEPES.

World Trade Organization, Council for Trade in Services, Education Services, background Note by the Secretariat, S/C/W/49, 23.9.1998.

E. ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Παραδοτέο 1^ο: Βιβλιογραφική επισκόπηση της αλλαγής παραδείγματος και η σημασία της

Παραδοτέο 2^ο: Βιβλιογραφική επισκόπηση των πολιτικών και δράσεων των μεγάλων διεθνών οργανισμών

Παραδοτέο 3^ο: Η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική και οι προτεραιότητές της

Παραδοτέο 4^ο: Η εφαρμογή της διεπιστημονικότητας στα ελληνικά πανεπιστήμια: αντιλήψεις, συγκροτήσεις, εφαρμογές

Παραδοτέο 5^ο: Οι μεταμορφώσεις της γνώσης: από την ακαδημαϊκότητα στον επαγγελματισμό και από τη μονοεπιστημονικότητα στη διεπιστημονικότητα των πανεπιστημιακών σπουδών: μια ερμηνεία

Χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης του έργου												
	1ος μήνας ή 12/09	2ος μήνας	3ος μήνας	4ος μήνας	5ος μήνας	6ος μήνας	7ος μήνας	8ος μήνας	9ος μήνας	10ος μήνας	11ος μήνας	12ος μήνας
Παραδοτέο 1ο												
Παραδοτέο 2ο												
Παραδοτέο 3ο												
Παραδοτέο 4ο												
Παραδοτέο 5ο												
Παραδοτέο 6ο												
Παραδοτέο 7ο												
	13ος μήνας	14ος μήνας	15ος μήνας	16ος μήνας	17ος μήνας	18ος μήνας	19ος μήνας	20ος μήνας	21ος μήνας	22ος μήνας	23ος μήνας	24ος μήνας
Παραδοτέο 1ο												
Παραδοτέο 2ο												
Παραδοτέο 3ο												
Παραδοτέο 4ο												
Παραδοτέο 5ο												
Παραδοτέο 6ο												
Παραδοτέο 7ο												
	25ος μήνας	26ος μήνας	27ος μήνας	28ος μήνας	29ος μήνας	30ος μήνας	31ος μήνας	32ος μήνας	33ος μήνας	34ος μήνας	35ος μήνας	36ος μήνας
Παραδοτέο 1ο												
Παραδοτέο 2ο												
Παραδοτέο 3ο												
Παραδοτέο 4ο												
Παραδοτέο 5ο												
Παραδοτέο 6ο												
Παραδοτέο 7ο												